

До: г-н Красимир Вълчев,

Министър на образованието и науката на РБ

Копие: акад. Ю. Ревалски, Председател на БАН

Уважаеми г-н Министър,

През м. август 2019 г. наш проект № 246 от 28.02.2019, подаден до ФНИ с базова организация ИЯИЯЕ-БАН, бе класиран в Конкурса за проекти по програми за двустранно сътрудничество – България – Русия 2019-2020 г.

Вече 5-ти месец директорът на ИЯИЯЕ, доц. д-р Лъчезар Георгиев, отказва да подпише договора с нови и нови измислени аргументи. Ръководството на БАН ни уведоми, че няма пълномощия да застави директора на ИЯИЯЕ да подпише договора. За нашите руски партньори договорът е действащ, те вече имат и публикации с благодарности към него. Отдавна е време да планираме конкретните взаимни посещения, но все още се въздържа да информираме и тях и Руската фондация за фундаментални изследвания за безпрецедентната ситуация с нашия договор.

Тъй като МОН е принципал на ФНИ и водеща институция от българска страна на този конкурс, надяваме се, че ще намерите начин за срочно решаване на проблема и отблокиране на договора, за да се предотврати очертаващия се международен скандал. Ако е необходимо сме готови и на среща с Вас в МОН.

Прилагаме подробно изложение на казуса.

С уважение,

(чл.-кор. Валентина Петкова)

(чл.-кор. Емил Нисимов)

София, 30.01.2020

Контакти: чл.-кор. на БАН Валентина Петкова, ИЯИЯЕ-БАН,

E-mail petkova@inrne.bas.bg, Тел.: 0882-213-002

чл.-кор. на БАН Емил Нисимов, ИЯИЯЕ-БАН

E-mail: nissimov@inrne.bas.bg, Тел.: 0887-080-850

До г-н Красимир Вълчев,

Министър на образованието и науката на РБ;

Копие: академик Ю. Ревалски, Председател на БАН

Уважаеми г-н Министър,

През м. август 2019 г. наш проект, № 246 от 28.02.2019, "Group Theory Methods in String Dualities and Conformal Field Theory", подаден с базова организация ИЯИЯЕ-БАН, бе класиран в Конкурса за проекти по програми за двустранно сътрудничество – България – Русия 2019-2020 г. Проектът е изготвен след лична покана от руска страна до проф. д-р Владимир Добрев, асоцииран член на ИЯИЯЕ. Ден преди крайния срок на ФНИ (15.09.2019), директорът на ИЯИЯЕ доц. д-р Лъчезар Георгиев отказва да подпише договора и настоява да бъде сменена базовата организация. Последва серия от нови и променящи се във времето претексти за отказа. Няма смисъл да ги изреждаме, тъй като истинската причина за поведението на директора е изразяваните критики към ръководството на ИЯИЯЕ на двамата член-кореспонденти, участници в договора.

Председателят и Управителният съвет (УС) на БАН бяха информирани за случая. С решение от 07.11.2019 г. на УС е създадена Комисия от членове на УС, която да проведе срещи със заинтересованите страни за разрешаване на проблема. Според доклада на Комисията, директорът е заявил на проведената на 14.11.2019 г. среща, че ще подпише договора, само ако всички участници в него се задължат да подпишат декларации, че приемат условието: **"Право на командировки по проекта имат само сътрудниците, които са на щат към ИЯИЯЕ и СУ", и, "са готови да променят работната програма и финансовия план на проекта, като се намалят парите за командировки и се прехвърлят пари в графата за възнаграждения на екипа на проекта."**

Пояснение - въпросното ултимативно условие отнема правото на командировки на 6 от 9 участника: трима пенсионирани сътрудници на ИЯИЯЕ - проф. В. Добрев, член-кор. В. Петкова и проф. С. Пачева; член-кор. Е. Нисимов, все още на щат, участникът от Франция, проф. И. Костов, бивш служител на ИЯИЯЕ и докторантът, участник от СУ. (Приложен е списък на българските участници.)

В съответствие с обявената цел на това двустранно сътрудничество: **"... единствено в подкрепа на осъществяване на нестопанска научна дейност за международно научно и технологично сътрудничество с оглед придобиване на нови знания, насърчаване на научния обмен между държавите и мобилността на учените, както и да се подпомага развитието на тесни връзки и сътрудничество между научни организации от Република България и съответната държава"**- в настоящия финансов план **всички средства** (без отчисленията за базовата организация и одита на отчета) са предвидени **за командировки**, приблизително по две командировки на участник за двете години продължителност на проекта. На това е основана и работната програма. Налаганото от директора прехвърляне на средства в перото за възнаграждения е ограничено (по условията на конкурса те не могат да надхвърлят 30% от сумата на договора), а по правилата на ФНИ, участник от чужбина няма право на възнаграждения, т.е., неговият дял за командировки не може да бъде прехвърлян. Допълнително, при възнаграждения се губят за всякакви удържки близо 30% от средствата за тях.

Елементарните сметки показват, че предлаганото от доц. Георгиев "решение на въпроса" ще направи невъзможна реализацията на значителна част от командировките със средства от договора и като следствие няма да позволи качествено му изпълнение. Това опорочава изобщо смисъла на това двустранно сътрудничество. Не сме подготвяли този проект, за да получаваме възнаграждения. На практика въпросното ултимативно условие на директора, заставя 2/3 от участниците в класиран в конкурс проект или да съфинансират командировките си, или да се откажат от половината от тях. Политиката на МОН, залагаща на проектната дейност, се оказва заложник на властовите амбиции на един администратор, чиято роля в тази дейност, **по същество, е чисто техническа.**

Директорът оправдава отказа си с аргумента, че не можел "*да поеме отговорност за проект, чието изпълнение зависи изцяло от учени, които не заемат щатно място в ИЯИЯЕ-БАН, защото това представлява неоправдан риск*", като се е позовал на чл. 28 от Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина.

В ИЯИЯЕ има установена практика на командироване на пенсионирани сътрудници посредством тристранни споразумения, сключвани между ръководителя на базовата организация, ръководителя на договора с ФНИ и командирования пенсионер. Участниците, които не са на щат, пътуват със собствени застраховки с високо покритие. Застрахователните суми са достатъчно високи, за да не се налага ИЯИЯЕ да доплаща допълнително, съгласно чл.28 на Наредбата за командировките. Заявихме пред комисията на УС, че сме готови да подпишем и декларации, че няма да търсим никаква отговорност и/или съдействие от ИЯИЯЕ - финансово, логистично, или каквото и да е друго, в случай на възникване на застрахователно събитие по време на командировките ни; това предложение беше отхвърлено от директора с аргумента, че подобни декларации нямат юридическа стойност и не го освобождават от отговорността му по споменатия Чл. 28. В текста на този член (и свързания § 4. от Преходните и заключителни разпоредби на Наредбата), обаче, никъде не се разграничава рисковата отговорност на изпращащата организация, според това дали командированото лице е на щат или е външно за организацията.

Избирателното позоваване на Чл. 28 единствено по отношение на външните за организацията лица, повечето от които са бивши служители на института, освен **необосновано** е и открито **дискриминационно**, предвид възрастовия състав на ИЯИЯЕ. В института има значителен брой хабилитирани служители на щат на възраст същата, или надвишаваща тази на на 4-мата изброени участници от ИЯИЯЕ. Девет от тях са и членове на Научния съвет, като всички са по-възрастни от член-кор. Е. Нисимов и проф. С. Пачева. Сред тях са доцент на 73 години (връстник на най-възрастния от 3-мата пенсионирани професори, В. Добрев), професор на 77 години, член-кореспондент на 76 години.

Ставащото е без прецедент в БАН – не ни е известен подобен акт на отказ и провал на договор, в случая – международен, в нито един от институтите на БАН. Председателят и УС на БАН, се опитаха да посредничат, но не намериха форма за реално въздействие върху директора на ИЯИЯЕ. На 12.12.2019 г. УС е изслушал споменатата по-горе Комисия, чието заключение (по информация от главния секретар на БАН) е, че "*в резултат на проведените разговори не е постигнато съгласие договорът да бъде подписан*". Бяхме уведомени от академик Ревалски, че макар и работодател на директора, нито той, нито ФНИ, имат законови пълномощия да го

заставят да изпълнява задълженията си по проектната дейност. Вероятно по същата причина директорът не беше даже санкциониран от УС на БАН за подобен опит през пролетта на 2019 г. да провали няколко командировки по друг наш договор към ФНИ, ДН 18/1, включително такива с поканени доклади на международни конференции; те бяха осъществени само след личното ходатайство на Председателя на БАН, като бяха подписани от зам.-директор на ИЯИЯЕ.

БАН, обаче, не е страна в този тип двустранни договори. Съгласно обявата за конкурса, от българска страна водеща институция е Министерството на образованието и науката чрез Фонд "Научни изследвания".

Спецификата на двустранния проект с РФ изисква всяка една от двете страни да сключи договор със своя научен фонд. Руският екип вече е направил това и даже има публикации с благодарности към договора. Отдавна е време да планираме взаимните научни посещения. **Посъветвайте ни - как точно да информираме колегите си в Русия и Руската фондация за фундаментални изследвания за безпрецедентното развитие в България?**

Фактът е, че един администратор безнаказано систематично възпрепятства международните сътрудничества, важна част от научната дейност на 4-ма физици - теоретици, получили през годините международно признание за постиженията си. Това признание направи възможен този съвместен проект с изявени руски учени, с които и по-младите ни колеги, участници в проекта, ще имат възможност да развият контакти и да сътрудничат. И с настоящата си активна научна дейност продължаваме да допринасяме за престижа на българската наука и, в частност, на института, в който е преминал целият ни професионален живот. Резултатът от работата на 4-мата за 2019 е: 1 монография, издадена в чужбина, 8 публикации в списания с импакт фактор, 1 с импакт-ранг, 1 в колективна монография (по покана), 5 електронни препринта, предстоящи за публикуване в материали на конференции, 6 изнесени доклада на международни конференции в чужбина. През годините сме участвали и сме ръководили проекти към ФНИ, всичките завършили с отлична оценка. Участвали сме и в няколко големи европейски проекти, включително, като членове на Управителните съвети на няколко COST акции, някои от които действащи и в момента. Първият етап на текущия ни договор с ФНИ ДН 18/1 приключи с рекордния брой от 31 публикации. Този договор, няколко командировки по който доц. Георгиев опита да провали, е на първо място в списъка на "Най-значими проекти с ФНИ" в току-що приетия отчет на ИЯИЯЕ за 2019 г.. Ако ултимативното директорско условие за двустранния проект с РФ бъде прието за правило в ИЯИЯЕ, това автоматично ще направи невъзможни и всички командировки на 4-ма от участниците през втория етап на този договор, в който лимитът за възнаграждения е изчерпан.

Очакваме становището на юристите на МОН в отговор на въпросите:

- 1. Законно ли е неравнопоставеното третиране на нещатни спрямо щатни участници в проекти?**
- 2. Допустимо ли е представител на базова организация да се разпорежда с разпределението на средствата на проекта, отнемайки пълномощията на Фонда?**
- 3. Отнемането на правото на командировка е ли, или не е, нарушение на чл. 8 от Закона за БАН (и съответния Чл. 61 от Устава на БАН), гарантиращи базови права на категория пенсионирани учени, доколкото международното сътрудничество е съществена част от научната дейност?**

Според нас, този случай сочи, че са **необходими промени в правилата, засягащи ролята на базовата организация при реализация на проекти към ФНИ**. Привеждаме няколко конструктивни предложения :

1. В дадения случай възможен изход е МОН да разреши на БАН-Централна Администрация да поеме администрирането на проекта с РФ.
2. Друга възможност е МОН да разреши на подходяща сертифицирана Фондация с научна ориентация да играе ролята на базова организация по договори с МОН и ФНИ. Пример за такава Фондация е „Теоретична и изчислителна физика и астрофизика“ (Булстат 131045037), която обслужва и договори по линия на ЕС. За това би трябвало да отпадне изискването в Насоките към конкурсите ръководителят на проекта да е на щат в базовата организация.
3. В перспектива в Правилника на Фонда е необходимо по-ясно да се разграничат правата и задълженията на страните, подписващи договорите на спечелили в държавни или международни конкурси научни проекти, като се предвиди **задължение** на представителите на базовата организация да **подпомагат реализацията им**. ФНИ трябва да има пълномощията да налага достатъчно сериозни административни и персонално финансови санкции при необосновани откази, включително недопускане до участие в конкурси за определен срок на неизпълняващи задълженията си администратори.
4. Предлагаме ръководството на МОН да разгледа и възможността за по-съществена промяна на правилата за разходване и отчитане на финансовите средства по утвърдените в конкурсите на ФНИ научни проекти. След като ръководството на базовата организация инкасира до 7-те процента отчисления, **цялата отговорност за правилното разходване и отчитане на всички останали средства по проекта, съгласно работната програма и финансовия план, да бъде на ръководителя на Договора**. Така ще бъде избегната зависимостта на учените от недобросъвестен ръководител на базова организация, спъващ изпълнението на утвърдени в конкурс проекти - към спечелването на които той/тя няма принос. Както показва нашият дългогодишен опит с участието ни в многобройни международни проекти, нашите колеги, ръководители на такива проекти в други европейски държави, разполагат изцяло със съответните средства, носят цялата отговорност за изпълнение на проектите си, без да се нуждаят от разрешения от административните ръководители на своите академични институции. Считаме, че с предлаганата от нас корекция на правилата, **МОН ще възприеме една добра и ефективна европейска практика**.

С уважение,

член-кор. Валентина Петкова,   член-кор. Емил Нисимов,

София, 30.01.2020